

**КЕБЕРНИК А. В.,**

здобувач кафедри адміністративного  
і господарського права  
юридичного факультету  
(Запорізький національний  
університет)

УДК 342.9

## ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ СУБ'ЄКТА НАУКОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкривається зміст поняття і ознак суб'єкта наукової експертизи в адміністративно-юрисдикційній діяльності. У результаті вивчення норм законів і доктринальних положень, присвячених питанням наукової експертизи в адміністративно-юрисдикційній діяльності, зроблено висновок, що суб'єкту наукової експертизи в цій сфері діяльності притаманні наступні загальні та специфічні ознаки. Експерт повинен мати вищу освіту освітньо-кваліфікаційного рівня не нижче спеціаліста, пройти підготовку в державних спеціалізованих установах Міністерства юстиції України, пройти атестацію, отримати кваліфікацію судового експерта певної спеціальності, бути внесеним до державного реєстру атестованих судових експертів, бути повністю дієздатним, не мати судимості. Наявність і підтримка таких ознак є гарантією належного наукового обґрунтування висновку експерта. Спеціальними ознаками наукового експерта у сфері адміністративно-юрисдикційної діяльності є широка сфера його компетенції, яка охоплює питання залучення до адміністративної відповідальності громадян, до дисциплінарної відповідальності державних службовців. У цю сферу включаються також відносини, пов'язані з розглядом та вирішенням справ за скаргами громадян. Професійна діяльність такого експерта стосується великої кількості нормативно-правових актів, які регулюють адміністративно-юрисдикційні відносини. Експерт отримує постанови про призначення наукової експертизи не тільки від суддів, а й від широкого кола посадових осіб органів публічної адміністрації, які вирішують адміністративно-юрисдикційні справи, крім органів досудового розслідування. У порівнянні з експертами кримінально-правової юрисдикції ці експерти формують відповіді на низку питань, які нормативно не уніфіковані.

**Ключові слова:** атестація, адміністративно-юрисдикційна діяльність, кваліфікація, наукова експертиза, експерт, експертний висновок.

В статье раскрывается содержание понятия и признаков субъекта научной экспертизы в административно-юрисдикционной деятельности. В результате изучения норм законов и доктринальных положений, посвящённых вопросам научной экспертизы в административно-юрисдикционной деятельности, сделан вывод, что субъекту научной экспертизы в этой сфере деятельности присущи следующие общие и специальные признаки. Эксперт должен иметь высшее образование образовательно-квалификационного уровня не ниже специалиста, пройти подготовку в государственных специализированных учреждениях Министерства юстиции Украины, пройти аттестацию, получить квалификацию судебного эксперта определённой



специальности, быть внесённым в государственный реестр аттестованных судебных экспертов, быть полностью дееспособным, не иметь судимости. Наличие и поддержание таких признаков является гарантией надлежащего научного обоснования заключения эксперта. Специальными признаками научного эксперта в сфере административно-юрисдикционной деятельности является широкая сфера его компетенции, которая охватывает вопросы привлечения к административной ответственности граждан, к дисциплинарной ответственности государственных служащих. В эту сферу включаются также отношения, связанные с рассмотрением и разрешением дел по жалобам граждан. Профессиональная деятельность такого эксперта касается большого количества нормативно-правовых актов, которые регулируют административно-юрисдикционные отношения. Эксперт получает постановления о назначении научной экспертизы не только от судей, но и от широкого круга должностных лиц органов публичной администрации, которые разрешают административно-юрисдикционные дела, кроме органов досудебного расследования. В сравнении с экспертами уголовно-правовой юрисдикции эти эксперты формулируют ответы на ряд вопросов, которые нормативно не унифицированы.

**Ключевые слова:** аттестация, административно-юрисдикционная деятельность, квалификация, научная экспертиза, эксперт, экспертное заключение.

The author is analyzed the concepts and features of the subject of scientific expertise in the administrative jurisdictional activity. Found that according to the current laws in Ukraine, there is the concept of "forensic expert". This expert is defined as a person who has the necessary knowledge to provide opinions on issues in the case. More over, the word "court" shall not be a defining semantic load in the concept of "forensic expert". Experts called the court only by the fact that they are involved in the court during consideration of criminal and other cases. However, a large number of administrative jurisdiction cases is considered a non-judicial bodies that attract forensic experts for their opinions. At the same time in such a relationship the word "forensic" in the name of the expert is meaningless. The correct call forensic or scientific experts is in one word "expert" who gives scientifically reasoned opinion.

In accordance with of the laws and norms of doctrinal provisions on matters of scientific expertise in the administrative jurisdictional activity, concluded that the subject of scientific expertise in this field has the following general and specific features. The expert should have higher education educational qualification of not less than professional, trained in specialized state institutions of the Ministry of Justice, to be certified, a forensic expert to qualify certain specialty, be entered in the state register of certified forensic experts, to be fully operational and have no criminal record. Availability and maintenance of such signs is a guarantee appropriate scientific basis of expert conclusion. Special features of the scientific expert in the field of administrative jurisdictional activity is the broad scope of its jurisdiction, which covers administrative liability citizens to disciplinary liability of civil servants. In this area also includes the relations connected with the consideration and resolution of cases of citizens' complaints. Professional activities such expert concerns the large number of legal acts that regulate the administrative jurisdictional relationships. Expert receives a decision to impose scientific expertise not only from the judges, but also from a wide range of officials of the public administration, which allow administrative jurisdictional



cases except of pre-trial investigation. Compared with experts criminal law jurisdiction, these experts formulate answers to several questions, which are not unified regulatory. By law, the examination is carried out when to address issues that are irrelevant to the case, requires knowledge in science, art, technology, economics, and other industries. Noted that the right of these industries not directly ruled out, however, and experts on legal issues in the above registry is not mentioned. The conclusion about expediency normative order to attract development of legal experts to resolve cases of administrative jurisdictional.

**Key words:** *certification, administrative and jurisdictional activity, qualifications, scientific expertise, expert, expert opinion.*

**Вступ.** Як слушно відзначив О. Синьов, «для найбільшої ефективності адміністративної відповідальності необхідна вивірена процедура її застосування, яка дає змогу при мінімумі затрат досягти максимуму результату, забезпечивши при цьому повноту, всебічність і об'єктивність розгляду справи, досягнення об'єктивної істини, дотримання прав всіх учасників провадження в справах про адміністративні проступки» [1, с. 447]. Така процедура зміцнює інструментальну цінність правоохоронних і правозахисних функцій адміністративної відповідальності, оскільки зумовлює її реальну здатність забезпечити права і свободи громадян. Наукова експертиза стає тим інструментом, який покликаний зекономити ресурси, пришвидшити та іншим чином збільшити дієвість впливу усіх адміністративно-юрисдикційних (далі – АЮ) проваджень (адміністративної відповідальності тощо) на суспільні відносини. Збалансовуюча роль такої експертизи виявиться у впорядкуванні суспільних відносин, спрямованих не тільки на захист порушених прав і свобод потерпілого, але й на забезпечення прав і законних інтересів інших осіб, залучених до АЮ діяльності (далі – АЮД), наприклад, державного службовця, що притягається до адміністративної і/або дисциплінарної відповідальності, а також усього суспільства. Неналежна чіткість і повнота норм про наукову (судову та іншу) експертизу призводять до порушення правил її проведення у АЮ провадженнях. Наприклад, прокуратурою встановлені порушення законності в АЮД митних підрозділів органів доходів і зборів в частині виконання вимог Митного кодексу України щодо призначення експертизи для визначення вартості вилучених предметів, зокрема вказано, що у порушення закону вилучені автомобілі (на Волинській митниці) оцінювались не експертом, а працівниками відділу тарифів і митної вартості митниці [2, с. 18]. Тому питання визначення ознак поняття «суб'єкт наукової експертизи в адміністративно-юрисдикційній діяльності» актуалізується ще більшою мірою.

**Постановка завдання.** Мета статті – розкрити зміст поняття та ознак суб'єкта наукової експертизи в адміністративно-юрисдикційній діяльності.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Загальнотеоретичним питанням судової експертизи, правового статусу експерта як суб'єкта надання експертного висновку у процесі різних юрисдикційних проваджень та низці інших пов'язаних із цими проблемами питань присвятили свої численні роботи вітчизняні вчені Л. Головченко, В. Гончаренко, А. Іванов, Т. Коломоєць, В. Колонюк, А. Комзюк, З. Меленєвська, Г. Прохоров-Лукін, М. Сегай, Ю. Ярослав та ін.; зарубіжні – Ю. Кузякін (використання спеціальних знань у провадженні у справах про адміністративні правопорушення), Є. Науменко (експертам та іншим складовим організаційно-правових способів взаємодії органів виконавчої влади та інститутів громадянського суспільства), висновку експерта та іншим засобам доказування у справах про податкові правопорушення (Є. Морозов, С. Слесарев), про адміністративні правопорушення в сфері обігу алкогольної продукції (І. Філоненко), в області дорожнього руху (С. Чушкін), в сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та їхніх прекурсорів (Е. Рожкова), Д. Астахов, Ю. Калюжний, С. Новіков, О. Росинська, К. Хохлова (значенню висновку експерта та іншим аспектам



діяльності експерта під час адміністративного розслідування) та інші правники. Утім на рівні доктрини адміністративного права зазначені у темі цього дослідження питання залишилися вивченими не достатньо ґрунтовно. Тому вони потребують подальшого теоретичного розгортання. Таким чином, тема цієї статті актуальна для дослідження.

**Результати дослідження.** За ст. 10 Закону України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 № 4038 (далі – ЗУ № 4038), судовими експертами можуть бути особи, які мають необхідні знання для надання висновку з досліджуваних питань. Судовими експертами державних спеціалізованих установ (далі – ДСУ) можуть бути фахівці, які мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності. До проведення судових експертиз, крім тих, що проводяться виключно ДСУ, можуть залучатися також судові експерти, які не є працівниками цих установ, за умови, що вони мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку в ДСУ Міністерства юстиції України, атестовані та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності у порядку, передбаченому Законом. За ч. 1 ст. 9 ЗУ № 4038 атестовані відповідно до цього Закону судові експерти включаються до державного Реєстру атестованих судових експертів, ведення якого покладається на Міністерство юстиції України. Згідно зі ст. 11 ЗУ № 4038 не можуть залучатися до виконання обов'язків судового експерта особи, визнані у встановленому законом порядку недієздатними, а також особи, які мають судимість. Інші обставини, що забороняють участь особи як експерта в судочинстві, передбачаються процесуальним законодавством. Для АЮД таке законодавство складається з Кодексу України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-Х (далі – КпАП), Кодексу адміністративного судочинства від 06.07.2005 р. № 2747-IV (далі – КАСУ) та низки інших нормативно-правових актів, які врегульовують АЮ відносини.

За ч. 1 ст. 273 КпАП експерт призначається органом (посадовою особою), у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення, у разі коли виникає потреба в спеціальних знаннях, у тому числі для визначення розміру майнової шкоди, заподіяної адміністративним правопорушенням, а також суми грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення, які підлягатимуть конфіскації. У ч. 1 ст. 502 Митного кодексу України від 13.03.2012 № 4495-VI вказано, що експертом може бути особа, яка має необхідні знання для надання відповідного висновку. За ч. 1 ст. 66 КАСУ експертом є особа, яка має необхідні знання та якій в порядку, встановленому цим Кодексом, доручається дати висновок з питань, що виникають під час розгляду справи і стосуються спеціальних знань цієї особи, шляхом дослідження матеріальних об'єктів, явищ і процесів, що містять інформацію про обставини у справі. Як бачимо, ці нормативні визначення поняття «експерт» дуже узагальнені. Більшу конкретизацію цього поняття знаходимо у п. 84.1 ст. 84 Податкового кодексу України від 02.12.2010 № 2755-VI (далі – ПКУ), де вказано, що експертиза проводиться у разі, коли для вирішення питань, що мають значення для здійснення податкового контролю, необхідні спеціальні знання у галузі науки, мистецтва, техніки, економіки та в інших галузях.

Знання – це науково достовірна інформація про навколишній світ, його складові та взаємозв'язки між ними. Знання виступають часткою соціального (у т. ч. професійного) досвіду людини. Професійний досвід експерта з питань АЮД являє собою вид його соціального досвіду, сукупність практично набутих експертом у процесі його професійної діяльності знань, умінь, навичок, звичок, норм, традицій тощо [3, с. 92]. Як правило, знання експерта знаходяться поза межами формально-юридичної юриспруденції (позитивного права). У сфері АЮ відносин, як, власне, і у будь-якій іншій сфері спірних правовідносин, застосовують правило, що виникло за часів розквіту Римської імперії, а саме: *jura novit curia* (суду відомо право; судді знають право). Утім, як і деякі інші максими римських юристів давніх часів, це правило, вірне у цілому, хибне у низці



складних життєвих ситуацій, що розкладають ціле на частки, деталізують його, створюючи юридичні питання, на які оперативно і вірно можуть дати відповідь тільки окремі правники, а не будь-який суддя, який вирішує справу з такими питаннями. Порівняно з попередніми епохами, суспільні відносини суттєво ускладнилися. Відповідно розширився обсяг правових норм, які врегульовують ці відносини. І нині продовжує зберігатися і поглиблюватися тенденція ускладнення суспільних відносин і норм права, що їх регулюють. Тому на сьогодні можна говорити, що судді чи будь-які інші суб'єкти АЮД потребують експертних висновків також з юридичних питань, на яких вони не спеціалізуються. З огляду на складність законодавства і юридико-технічну недосконалість його положень (наприклад, актів податкового законодавства, для яких характерна невиправдана ускладненість тексту; несумлінне опрацювання положень ПКУ, що тягне за собою їх нестабільність [4, с. 29, 32, 34]) суб'єктам АЮД потрібна також допомога експертів у тлумаченні чинних норм права.

Визнання доцільності звернення посадової особи АЮ органу до експерта із зазначених питань опосередковано доводиться офіційним встановленням 12 юридичних наукових спеціальностей, в рамках яких спеціалізуються вчені-правники, концентруючись на пізнанні тільки частини наук, окреслених у паспорті наукової спеціальності. Наприклад, якщо обидва вчених працюють у межах наукової спеціальності «12.00.07 Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право», один з них спеціалізується на адміністративно-правових засобах стимулювання розвитку харчової промисловості України, а інший – на інформаційно-аналітичному забезпеченні управління підрозділами податкової міліції, то при вирішенні складних питань, які виходять за межі їхніх наукових інтересів, кожен з них вимагає допомоги один одного. Можливо, кожен вчений-правник зможе й самостійно осягнути такі питання та спробувати підібрати прийнятні шляхи їх вирішення, але за часом і якістю таке вирішення поступається тому способу, який передбачає звернення до спеціаліста, який безпосередньо займається спірним питанням. Тому якщо у науці обрано підхід, за якого вчений об'єктивно може спеціалізуватися на декількох напрямках юриспруденції, то логічно визнати неможливість посадових осіб АЮ органів бути фахівцями при вирішенні питань АЮ різного змісту, що ними розглядаються. Наразі суб'єкти АЮД не мають права офіційно звертатися до вузьких спеціалістів за отриманням від них експертних висновків з правових питань. Такі спеціалісти відсутні у Реєстрі атестованих судових експертів чи в будь-якому іншому подібному реєстрі.

Для отримання таких висновків судді та інші суб'єкти АЮД використовують власні сили, своїх помічників, консультантів та підлеглих. На відміну від суддів, позасудові органи АЮ не мають офіційно закріплених за ними помічників, які повинні і можуть готувати їм такі висновки. За законом ч. 9 ст. 149 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 07.07.2010 р. № 2453-VI до штату апарату судів загальної юрисдикції входять наукові консультанти, які повинні мати науковий ступінь кандидата або доктора юридичних наук. За ч. 2 ст. 151 цього закону, помічником судді може бути громадянин України, який має вищу юридичну освіту і вільно володіє державною мовою. Помічники суддів Верховного Суду України повинні мати стаж роботи в галузі права не менше трьох років. Наукові консультанти і помічники суддів фактично стали суб'єктами наукової експертизи з правових питань, хоча нормативно нині такими не визнані.

У ЗУ № 4038 однією з гарантій належної кваліфікації експерта визначено наявність у нього освітньо-кваліфікаційного рівня (далі – ОКР) спеціаліст – ОКР вищої освіти особи, яка на основі ОКР бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності. Вище цього ОКР є магістр – вищої освіти особи, яка на основі ОКР бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання професійних





завдань та обов'язків (робіт) інноваційного характеру певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності [5].

Згідно з листом Вишого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16.01.2012 р. поняття кваліфікації як таке, що включає не лише освітній рівень працівника та стаж його роботи, а і здатність виконувати особливі доручення, є оціночним та визначається у кожній конкретній справі залежно від установлених судом обставин. У Законі України «Про професійний розвиток працівників» від 12.01.2012 № 4312-VI зазначено, що підтвердження кваліфікації працівників – це процедура визначення відповідності професійних знань, умінь і навичок працівників установленим законодавством вимогам і посадовим обов'язкам, проведення оцінки їх професійного рівня шляхом атестації (аб. 4 ч. 1 ст. 1). З цих положень вбачається, що під кваліфікацією експерта розуміємо систему професійних знань, умінь і навичок, обов'язкове оволодіння якими визначено у законодавстві як умова належного здійснення експертом своїх посадових прав і обов'язків. Тобто кваліфікація експерта обумовлює його компетенцію (від лат. *competere* – відповідати, бути придатним) – коло повноважень, права і обов'язки, які визначені законом, а також комплекс знань в сфері теорії, методики і практики експертизи певного роду, виду. Як слушно відзначила Т. Сахнова, що оскільки експерт у справі участі не бере, не має юридичного інтересу, то й участь у процесі для нього зумовлюється не певними правами, а головним обов'язком – дати об'єктивний висновок на поставлені перед ним питання [6, с. 174]. На думку А. Іванова, експерт у провадженні у справах про адміністративні правопорушення не є головним при вирішенні справи, проте активно сприяє її правильному вирішенню [7, с. 280]. Отже, експерт є унікальним та одним з головних суб'єктів правильного – всебічного, повного і об'єктивного – вирішення АЮ справи по суті.

З наведених норм законів і теоретичних аргументів вбачаємо відсутність зв'язку між вимогами до судового експерта і означувальним словом «судовий» у понятті «судовий експерт». Визначальним серед ознак судового експерта стали вимоги до його компетентності: рівня його освіти – знань, вмінь, навичок; досвіду практичного застосування знань. Первинним у цих ознаках стають знання, а у знаннях – їх науковість, тобто доведеність, належне (максимально можливе на конкретний історичний момент) обґрунтування їх вірності.

Окреслений сутнісний момент некоректності використання слова «судовий» у понятті «судовий експерт» порушує питання недоцільності прив'язки експерта до суду як органу адміністративної чи іншої юрисдикції. Достатньо слова «експерт», яким позначають людину, яка краще за інших знається на питанні. Посилити смислову авторитетність такого знання експерта можна тільки з допомогою слова «науковий». Це слово також більш універсальне, ніж слово «судовий» у вказаному понятті. Більше того, поняття «наукова експертиза» і «експерт» дає логічно зручнішу основу для їх видових класифікацій. У цьому зв'язку доцільно погодитись з думкою про те, що практичні проблеми організації судово-експертної діяльності вимагають свого вирішення шляхом виявлення та усунення різноманітних суперечностей, неузгодженості, прогалин як в організації діяльності експертних установ, так і в управлінні ними [8, с. 6].

Згідно з ч. 2 ст. 18 ЗУ № 4038 на працівників ДСУ судових експертиз поширюються особливості матеріального та соціально-побутового забезпечення, передбачені Законом України «Про державну службу» від 17.11.2011 р. № 4050-VI (далі – ЗУ № 4050). Відповідно найбільш вірогідним стає висновок про те, що на експертів ДСУ судових експертиз не поширюються вимоги, які висунуті для зайняття посади державних службовців, хоча вони й користуються пільгами останніх. У п. 2 ч. 1 ст. 1 ЗУ № 4050 вказано, що державний службовець – це громадянин України. За Кодексом законів про працю від 10.12.1971 № 322-VIII (наприклад, ч. 2 ст. 24) на роботу приймаються громадяни України. Дозвіл на працевлаштування іноземців надає служба зайнятості за дотримання претендентом – в нашому випадку на посаду експерта – низки умов (ст. 42 Закону Украї-



ни «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 № 5067-VI). Водночас серед перелічених у чинних законах України вимог до експертів відсутня умова щодо його громадянства. Отже, за чинними законами допустима ситуація, коли експерт за ЗУ № 4038 не громадянин України, користується пільгами державних службовців. На відміну від законів України, у ч. 1 ст. 13 Закону РФ «Про державну судово-експертну діяльність в РФ» від 31.05.2001 р. № 73-ФЗ прямо зазначено, що посаду експерта у державних судово-експертних установах може займати громадянин РФ. Подібне уточнення доцільно зробити у ЗУ № 4038 відносно експертів ДСУ. Воно не тільки опосередковано сприятиме захисту інтересів національної безпеки, але й не усуває можливості залучення експертів не громадян України, які працюють експертами за кордоном або не в ДСУ судових експертиз на території України.

Експерт є самостійним суб'єктом наукової експертизи процесуально тільки у відношенні до об'єктів дослідження, надання висновку і пояснень по ньому (за необхідності) за результатами здійснення експертизи. Утім, в усіх інших відношеннях – адресування ухвали судді чи постанови АЮ органу про призначення експертизи, організації проведення процесу дослідження, створення і підтримання матеріально-технічної бази для дослідження тощо – назвемо їх «інституційні», експерт стає суб'єктом тільки через його опосередкування юридичною особою, а саме: експертною установою, до якої він належить (перебуває з нею у трудових чи цивільно-правових відносинах). Тому суб'єктом наукової експертизи в АЮД стають також зазначені юридичні особи.

В Україні наразі переважна більшість АЮ та інших видів експертиз проводиться у багатопрофільних експертних установах Міністерства юстиції України – його науково-дослідних інститутах судових експертиз (НДІСЕ), – а саме: 1) Київському НДІСЕ, яке має Вінницьке, Тернопільське, Черкаське, Чернігівське відділення; 2) Одеському НДІСЕ, яке має Миколаївське, Кіровоградське і Херсонське відділення; 3) Харківському НДІСЕ, яке має Сумське, Севастопольське і Полтавське відділення; 4) Львівському НДІСЕ, яке має Волинське відділення; 5) Дніпропетровському НДІСЕ; 6) Кримському НДІСЕ; 7) Донецькому НДІСЕ, яке має Луганське відділення. Судові експертизи здійснюють також в Експертній службі Міністерства внутрішніх справ України, перш за все для забезпечення потреб досудового розслідування і оперативно-розшукової діяльності, а саме: 1) Державному науково-дослідному експертно-криміналістичному центрі (далі – НДЕКЦ) МВС; 2) НДЕКЦ при головних управліннях МВС у Криму, м. Києві та Київській області, управліннях МВС в областях, м. Севастополі і на транспорті. Судово-медичні експертизи проводяться в Головному бюро судово-медичної експертизи Міністерства охорони здоров'я України, республіканському бюро судово-медичної експертизи Автономної Республіки Крим, бюро судово-медичної експертизи управлінь охорони здоров'я обласних державних адміністрацій. Судово-психіатричні експертизи проводяться в Українському науково-дослідному інституті соціальної і судової психіатрії та наркології Міністерства охорони здоров'я України, центрах судово-психіатричних експертиз, відділеннях (амбулаторних, стаціонарних експертиз) – структурних підрозділах психоневрологічних (психіатричних) лікарень, психоневрологічних диспансерів [9, с. 18-23, 392-393].

**Висновки.** Отже, з системного аналізу вищезазначених норм і доктринальних положень вбачається, що експертом є людина, яка відповідає таким загальним для експертів вимогам: 1) має вищу освіту, освітньо-кваліфікаційного рівня не нижче спеціаліста; 2) пройшла підготовку в ДСУ Міністерства юстиції України; 3) атестована; 4) отримала кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності; 5) внесена до державного Реєстру атестованих судових експертів; 6) дієздатна, вочевидь у повному обсязі, тобто з 18 років, а не мінімально чи з неповним обсягом дієздатності. При цьому вік буде тим вищим, чим триваліше претендент на посаду експерта здобував необхідні знання, які у широкому сенсі охоплюються поняттям «досвід»; 7) не має судимості. У сукупності концентрація і подальше перманентне підтримання людиною у собі усіх цих ознак виявляє



її спроможність надавати науково обґрунтовані висновки – висновки експерта, які стають доказами у справах АЮ проваджень, а також у юрисдикційних процедурах інших процесуальних галузей права.

Оскільки юрисдикційна діяльність виникає не тільки у сфері адміністративного, але й кримінального та інших галузей права, то специфіка наукової експертизи в АЮД обумовлюється не стільки словом «юрисдикційна», скільки категорією «адміністративна». Враховуючи сутність та зміст АЮД, серед основних особливостей суб'єкта наукової експертизи адміністративних відносин юрисдикційного змісту виокремлюємо: 1) сферу компетенції, яка охоплює питання широкої сфери суспільних відносин – притягнення до адміністративної відповідальності громадян і до дисциплінарної відповідальності державних службовців, розгляду і вирішення справ за скаргами громадян (об'єктивний фактичний чинник); 2) діяльність, що торкається широкої кількості НПА, які врегульовують АЮ відносини (об'єктивний формально-юридичний чинник); 3) отримання постанов про призначення наукової експертизи не тільки від суддів, але й від широкого кола посадових осіб органів публічної адміністрації, які вирішують АЮ справи, окрім органів досудового розслідування (суб'єктивний чинник); 4) необхідність формулювання відповідей на низку нормативно не уніфікованих питань, чого не спостерігається у питаннях для експертів кримінально-правової юрисдикції (процесуальний чинник).

Таким чином, суб'єктом наукової експертизи в АЮД є громадянин України (як правило), який відповідає усім вищезазначеним загальним та специфічним ознакам експерта з питань АЮ відносин. Такий експерт працює в організації, яка забезпечує йому матеріально-технічні, організаційні та інші умови для підготовки науково обґрунтованих висновків з дотриманням усіх принципів АЮ процесу / процедур. Своєю діяльністю експерт виконує ключову роль у підвищенні ефективності адміністративної відповідальності та інших АЮ проваджень. Сутнісна користь наукової експертизи об'єктивно обумовлює необхідність поширення її застосування на усі види АЮД, що, головним чином з огляду на об'єктивний чинник, відповідно стає причиною диференціації суб'єктів такої експертизи за усіма сегментами сфер АЮД. Класифікація цих експертів стане предметом уваги нашої подальшої наукової роботи.

#### Список використаних джерел:

1. Права громадян у сфері виконавчої влади: адміністративно-правове забезпечення реалізації та захисту / За заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К. : Наукова думка, 2007. – 588 с.
2. Жилка І.П. Нагляд прокурора за адміністративно-юрисдикційною діяльністю митних органів / І.П. Жилка // Митна справа. – 2007. – № 3. – С.15–19.
3. Городняк І.В. Соціологія освіти : [навчальний посібник] / Городняк Ірина Василівна. – Львів : «Новий Світ – 2000», 2011. – 265 с.
4. Новітнє вчення про тлумачення правових актів : [навч. посібник з курсу тлумачення правових актів для суддів, що проходять підвищення кваліфікації, і кандидатів на посади суддів, що проходять спеціальну підготовку] / В.Г. Ротань, І.Л. Самсін, А.Г. Ярема та ін. ; відп. ред., кер. авт. кол. В.Г. Ротань. – Х. : Право, 2013. – 752 с.
5. Про вищу освіту : Закон України від 17.01.2002 р. № 2984 // режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=4&nreg=2984-14>.
6. Сахнова Т.В. Судебная экспертиза / Татьяна Владимировна Сахнова. – М. : Городец, Формула права, 2000. – 367 с.
7. Іванов А.В. Права та обов'язки експерта як основні елементи правового статусу в провадженні у справах про адміністративні правопорушення: сучасний правовий аналіз / Андрій Валерійович Іванов // Держава і право. – 2009. – Вип. 43. – С. 276–281.
8. Новиков С.Н. Организационно-правовые основы экспертно-криминалистической деятельности в органах внутренних дел : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Новиков Сергей Николаевич. – Рязань, 2005. – 229 с.
9. Експертизи у судовій практиці : [наук.-практ. посіб.] / За заг. ред. В.Г. Гончаренка. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 400 с.

